

1 Todistustaakka

Osapuolten velvollisuutena on todistaa ne seikat, joihin heidän vaateensa tai puolustuksensa perustuvat. Kantajan on todistettava vaateidensa perusteeksi esittämänsä väitteet, ja vastaajan on todistettava puolustuksensa perusteeksi esittämänsä väitteet.

1.1 Mitkä ovat todistustaakasäännöt?

Todisteita esittävät asian osapuolet ja muut asianosaiset. Jos osapuoli tai muu asianosainen ei pysty itse esittämään todisteita, tuomioistuin voi määrätä todisteet esitettäväksi näiden perustellusta pyynnöstä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Jos oikeus toteaa jonkin seikan yleisesti tunnetuksi, sitä ei tarvitse näyttää toteen.

Tosiseikkoja, jotka on vahvistettu riita-asiassa annetussa lainvoimaisessa tuomiossa, ei tarvitse näyttää uudestaan toteen muissa riita-asioissa, joissa ovat mukana samat osapuolet.

Lainvoimainen tuomio rikosasiassa sitoo tuomioistuinta, joka käsittelee tuomion kohteena olevan henkilön siviilioikeudellista vastuuta, ainoastaan määritettäessä, onko tapahtunut rikollinen teko tai laiminlyönti ja onko sama henkilö tehnyt sen tai antanut sen tapahtua.

Seikkoja, joiden katsotaan perustuvan lakiin, ei tarvitse näyttää toteen. Tätä koskeva olettamus voidaan kuitenkin kiistää yleisten menettelysääntöjen mukaisesti.

Osapuolen ei tarvitse näyttää toteen myöskään sellaisia seikkoja, joita toinen osapuoli ei ole kiistänyt siviiliprosessilaissa säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuuttava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tarkasteltuaan todisteita perusteellisesti ja objektiivisesti tuomioistuin arvioi näytön oman harkintansa mukaisesti ja nojautuen oikeusajatteluun, joka perustuu logiikan sääntöihin, tieteellisiin johtopäätöksiin ja kokemusperäisiin havaintoihin. Tuomioistuimen on päätöksessään mainittava, miksi se on asettanut yhden todisteen etusijalle verrattuna toiseen ja todennut jotkin seikat toteen näytetyiksi ja toiset toteen näyttämättömiksi. Millään todisteilla ei ole ennalta määrättyä, tuomioistuinta sitovaa vaikutusta.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviiliprosessilain mukaan osapuolilla on velvollisuus esittää todisteita, mutta laissa säädetään myös erityistilanteista, joissa tuomioistuin voi oma-aloitteisesti vaatia näyttöä (esim. jos on kysymys lapsen edusta). Jos tuomioistuin katsoo, että yhdestä tai useammasta seikasta, johon osapuolen vaateet tai puolustus perustuvat, ei ole esitetty näyttöä, se ilmoittaa siitä osapuolille ja asettaa tarvittaessa määräjän näytön hankkimiselle.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Osapuolet esittävät kirjallisia ja aineellisia todisteita tuomioistuimelle. Jos osapuolet vetoavat suulliseen todisteluun, tuomioistuin haastaa osapuolten ilmoittamat todistajat oikeuden istuntoon kuullakseen näiden lausunnot. Tuomioistuin liittää todisteet asiakirja-aineistoon.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin sallii vain lain mukaiset todisteet, joilla on vaikutusta asiaan. Oikeus voi kieltäytyä vastaanottamasta todisteita, jos ne on annettu myöhemmin kuin 14 päivää ennen asian pääkäsittelyä, ellei tuomari ole asettanut todistelulle muita määräaikoja. Asian käsittelyn aikana todisteita voidaan esittää osapuolen tai muun asianosaisen perustellusta pyynnöstä, jos se ei hidasta asian käsittelyä tai jos oikeus katsoo, että todisteiden myöhäiselle esittämiselle on riittävät perusteet, tai jos todisteet koskevat asian käsittelyn aikana esiin tulleita seikkoja.

Todisteena ei voi käyttää todistajanlausuntoa, joka perustuu tuntemattomasta lähteestä peräisin oleviin tai sellaisilta henkilöiltä saatuihin tietoihin, joita ei ole kuulusteltu.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Osapuolten ja muiden asianosaisten lausumat, jotka sisältävät tietoja seikoista, joihin heidän vaateensa tai puolustuksensa perustuvat, hyväksytään todisteiksi edellyttäen, että oikeuskäsittelyssä tarkistettu ja arvioitu muu näyttö tukee niitä;

todistajien ja asiantuntijoiden lausunnot;

kirjalliset todisteet – asiakirjat tai muut tekstit, joissa on tietoja asiaan vaikuttavista seikoista ja jotka on kirjattu kirjaimin, numeroin, muilla kirjallisilla merkeillä tai teknisten välineiden avulla, sekä vastaavat tallenteet (äänitykset, videot, tietokonelevykkeet ym.);

aineelliset todisteet;

asiantuntijaselvitykset;

asiantuntijalausunnot;

viranomaisten raportit.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Oleellista eroa ei ole. Sekä asiantuntijoiden tai muiden todistajien kuulustelussa antamat lausunnot että asiantuntijoiden kirjalliset lausunnot katsotaan todisteiksi. Todistajan tai asiantuntijan on saavuttava oikeuden istuntoon, johon hänet on haastettu. Todistajan on annettava totuudenmukainen lausunto tiedossaan olevista seikoista, ja asiantuntijan on annettava omissa nimissään objektiivinen lausunto tutkimistaan tieteellisistä, teknisistä, taiteellisista tai muista seikoista.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Vaikka millään todisteilla ei ole ennalta määrättyä, tuomioistuinta sitovaa vaikutusta, tuomioistuimen on selitettävä tuomiossa, miksi se on asettanut jonkin todisteen etusijalle toiseen nähden ja todennut jotkin seikat toteen näytetyiksi ja toiset toteen näyttämättömiksi.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Kyllä. Lain mukaan tietyt tosiseikat voidaan näyttää toteen ainoastaan tietyillä todisteilla.

Oikeus hyväksyy vain sellaiset todistetyypit, joista säädetään laissa.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Oikeuden istuntoon haastetulla todistajalla ei ole oikeutta kieltäytyä todistamasta muutoin kuin laissa säädettyissä poikkeustapauksissa.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Seuraavat henkilöt voivat kieltäytyä todistamasta:

asianosaisen sukulainen suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa, ensimmäisen tai toisen asteen sivusukulainen, puoliso, ensimmäisen asteen sukulainen avioliiton kautta tai perheenjäsen

asianosaisen holhooja tai edunvalvoja tai henkilö, jolla on asianosainen holhoojanaan tai edunvalvojanaan

henkilö, joka on osapuolena toisessa oikeudenkäynnissä, jossa vastapuolena on joku asianosaisista.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyä henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos todistaja, joka on täyttänyt 14 vuotta, kieltäytyy todistamasta syistä, jotka tuomioistuimien katsoo perusteettomiksi, tai antaa tahallaan väärän todistuksen, hän syyllistyy rikoslain mukaan rikokseen.

Jos tuomioistuimen tai tuomarin haastama todistaja jää saapumatta oikeuden istuntoon ilman perusteltua syytä, tuomioistuin voi määrätä hänelle enintään 60 euron suuruisen sakon tai noutaa hänet oikeuteen.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Uskonnollisen yhdyskunnan pappia ei voida velvoittaa todistamaan seikoista, jotka hän on saanut tietoonsa ripissä. Myöskään henkilöä, joka ei asemansa tai tehtäviensä vuoksi saa paljastaa tiettyjä hänelle uskottuja tietoja, ei voida velvoittaa todistamaan näiden tietojen osalta.

Alaikäistä ei voida velvoittaa todistamaan seikoista, joita voidaan käyttää todisteena hänen vanhempiaan, isovanhempiaan tai sisaruksiaan vastaan.

Henkilöä, joka ei fyysisen tai psyykkisen vammansa vuoksi kykene riittävällä tavalla arvioimaan asian kannalta merkityksellisiä seikkoja, ei voida velvoittaa todistamaan.

Alle seitsemänvuotiaita lapsia ei voida velvoittaa todistamaan.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajaksi kutsutun henkilön on saavuttava oikeuteen ja annettava totuudenmukainen todistajanlausunto tiedossaan olevista seikoista. Todistajan on vastattava tuomioistuimen ja asianosaisten esittämiin kysymyksiin. Tuomioistuin voi kuulustella haastettua todistajaa tämän kotona, jos hän ei sairauden, iän, liikuntarajoitteen tai muun laillisen esteen takia voi saapua todistamaan oikeuden istuntoon. Todistajaa voidaan hänen olinpaikkansa mukaan kuulustella myös videoneuvottelun välityksellä tai tätä varten erityisesti varustetuissa tiloissa.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Riita-asian osapuolet voivat kiistää kirjallisen todisteen todenperäisyyden.

Kirjallisen todisteen todenperäisyyttä ei voi kiistää henkilö, joka on itse allekirjoittanut sen. Hän voi kuitenkin kiistää sen nostamalla erillisen kanteen, jos allekirjoitus on hankittu pakottamalla, uhkaamalla tai petoksella. Osapuoli voi myös esittää perustellun kanteen, jonka mukaan kirjallinen todiste on väärennetty.

Jos tuomioistuin toteaa todisteen olevan väärennetty, se hylkää todisteen ja ilmoittaa väärennöksestä syyttäjälle. Käsitellessään hakemusta, jossa kirjallista todistetta väitetään väärennetyksi, tuomioistuin voi määrätä asiantuntijaselvityksen tekemisestä tai muiden todisteiden esittämisestä. Jos tuomioistuin toteaa, että kirjallisen todisteen väärentämistä koskeva kanne on nostettu perusteettomasti, se voi määrätä sakon.

Todistajaksi haastetun henkilön on siviiliprosessilain mukaisesti saavuttava oikeuteen ja annettava totuudenmukainen todistajanlausunto tiedossaan olevista seikoista. Jos osapuoli haluaa todistaa tietyt tosiseikat todistajalausannon avulla, sen on tuomioistuimelle osoittamassaan, todistajan kuulemista koskevassa pyynnössä ilmoitettava, mitkä asian kannalta olennaiset näkökohdat todistaja pystyisi vahvistamaan.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Osapuolten ja muiden asianosaisten lausumat seikoista, joihin heidän vaateensa tai puolustuksensa perustuvat, hyväksytään todisteiksi edellyttäen, että oikeuskäsittelyssä tarkistettu ja arvioitu muu näyttö tukee niitä. Jos toinen osapuoli myöntää oikeaksi seikat, joilla toinen osapuoli perustelee vaateensa ja puolustuksensa, oikeus voi katsoa kyseisen seikan todistetuksi, jollei sillä ole syytä epäillä, että myöntäminen on tapahtunut petoksen, väkivallan, uhkauksen tai erehdyksen vaikutuksesta tai totuuden salaamiseksi.

Päivitetty viimeksi: 07/02/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.